

MO18: Dekolonizace v Africe

- Koloniální rozdělení a praxe
- Cesty k nezávislosti – periodizace, specifika
- Problémy a výzvy afrických států po získání nezávislosti

1) OSOBNOSTI. Poznejte následující osobnosti a zařaďte je do kontextu dějin.

Alžběta II., Charles de Gaulle, Jomo Kenyatta, Nelson Mandela, Kwame Nkrumah, António Salazar, Haile Selassie, Ian Smith

2) POJMY

Africký národní kongres, Afrikánci, alžírská válka, apartheid, bantustan, Commonwealth, Jižní Rhodesie, karafiátová revoluce, neokolonialismus, panafricanismus, povstání Mau Mau, Rok Afriky, selhavší stát, Zlaté pobřeží

3) TEXTY. Přečtěte si následující texty a odpovězte na otázky.

TEXT 1: Rozhovor s historikem Frederickem Cooperem o rychlém rozpadu kolonií na začátku 60. let

Představoval rok 1960 pro africké státy podobně zásadní transformací jako třeba rok 1989 pro středověchodní Evropu?

Zlom byl samozřejmě významný, pokud mluvíme o státní suverenitě. Nové samostatné státy získaly manévrovací prostor, například kromě Francie mohly přímo jednat o obchodu i s USA, nebo mohly ke svému prospěchu využívat rivalitu studené války. Ale z pohledu běžných Afričanů změna nebyla tak dramatická. Hospodářství se ve většině zemí nezměnilo, závislost na Francii přetrvávala. Z pohledu ekonomické historie představovala pro Afriku mnohem větší zlom 40. a 80. léta.

V čem?

Kolem roku 1940 se koloniální impéria rozhodla brát rozvoj afrických držav vážněji a investovat do nich. Začala tzv. éra rozvoje, na kterém se podílely i nově zřízené organizace jako je Světová banka - a převzaly ji i vlády nezávislých afrických států v 60. letech. Požadavek „rozvoje“ za svůj vzaly i USA a skandinávské státy a jednalo se v podstatě o „světový projekt“ té doby: spolupráci bohatého a chudého světa s cílem překonání zaostalosti a bídy. Tato éra skončila po roce 1980, kdy se změnilo vedení a přístup Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Nastala éra, která zcela sázela na trh, a přetrvávala až zhruba do roku 2000.

https://www.respekt.cz/rozhovor/afrika-1960-rychly-konec-imperii-nebyl-v-planu-ani-z-jedne-strany?srsltid=AfmBOoossYyGPcCKF-NRYA_eTUZsj7m4mpOWR3Vil5YL8acATnKaLKeW

- *Jak zásadní bylo podle Coopera získání formální politické nezávislosti z pohledu obyčejných Afričanů?*
- *Proč byla podle Coopera pro africký rozvoj důležitá 40. léta 20. století?*

TEXT 2: Souboj ideologií

Jedním z důsledků kolonialismu obecně byl vzestup socialismu a marxismu v Africe. Nešlo o nic překvapivého. Tento trend zasáhl nejprve Asii a v rámci globálního toku informací a emancipačního hnutí v kolonizovaných zemích se postupně souboj různých „-ismů“ přenesl i do Afriky. Kolonialismus byl většinou afrických lídrů v období dekolonizace příliš spjat s kapitalismem, a ten byl na základě zkušeností s koloniální vládou vnímán jako příliš nerovný a vytvářející sociální rozdíly mezi bohatými a chudými. Přesto nelze nahlížet na tento fenomén černobíle. Dokonce i takzvané afro-marxistické režimy se spíše vymezovaly vůči kolonialismu, zatímco lákaly do svých zemí zahraniční kapitál, zejména v případě ropných producentů, jakými byla kupříkladu Angola, jinak oficiálně marxisticky orientovaná.

Jan Záhořík a kol. *Africké století*. Vyšehrad, 2022, s. 28-29.

- *Z jakého důvodu byl mezi africkými lidry často populární socialismus či marxismus?*
- *Jaká ale byla v případě oficiálně marxistických států častá praxe?*

TEXT 3: Africký stát

Na straně druhé je možné nahlížet na existenci státu v Africe jako na úspěšný projekt, a to navzdory tomu, že většina států v Africe byla založena jako vesměs uměle vytvořené projekty, kde národotvorný proces nebyl zahájen a rozběhl se teprve po získání nezávislosti. Je třeba si uvědomit, že národotvorný proces v Evropě trval několik set let, dodnes není ukončen, a především vyústil ve dvě největší války v dějinách lidstva, o neustálém přepisování hranic a latentním násilí v některých částech Evropy nemluvě. Vytvoření povětšinou umělých hranic nikterak nerespektoval dosud existující sociální, kulturní či jazykové prostředí. Existovalo zde několik výjimek, jakými byly Etiopie, Maroko, Rwanda, Burundi, Lesotho či Svazijsko (dnes eSwatini), jejichž historie státnosti sahá do předkoloniální minulosti. Vznik etnických identit, tak jak je dnes známe, pak započal spolu se vznikem koloniálních říší.

Jan Záhořík a kol. *Africké století*. Vyšehrad, 2022, s. 22.

- *Z jakého důvodu lze nazvat současné africké státy jako „umělé projekty“?*
- *V jakém smyslu lze „africký stát“ hodnotit jako relativně úspěšný projekt?*

TEXT 3: Neokolonialismus

Bazoum bývá často titulován jako první prezident, který vzešel z pokojného a demokratického předání moci od vyhlášení nezávislosti na Francii roku 1960. Na demonstracích, které se konají na podporu současné pučistické správy, ale o Bazoumovi hovoří jako o francouzském vazalovi.

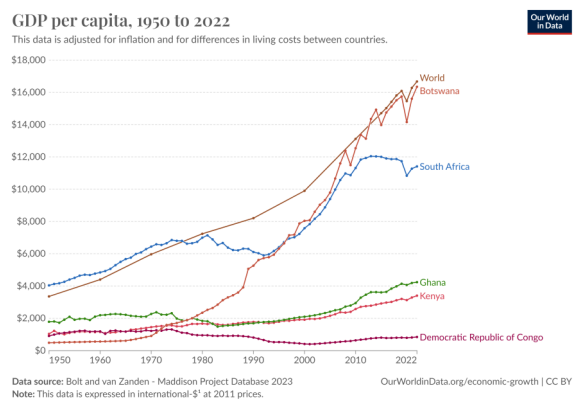
Afrikanista Jan Záhořík, který se z Nigeru vrátil jen pár týdnů před začátkem samotného puče, říká, že protifrancouzský sentiment je fenoménem, který jde napříč celým regionem Sahelu. V těchto zemích je otázka koloniálního dědictví, jakožto i postkoloniálních vztahů s Paříží jedním ze stěžejních témat. „Niger byl, pravda, v posledních letech vyobrazován jako unikátní země v rámci afrického Sahelu. Prezident Bazoum se objevoval na předních stránkách především frankofonních médií jako jakási vycházející hvězda západoafrického nebe, ale realita všedního dne v Sahelu je dost odlišná od představ evropských elit. Vlastně všechny země západoafrického Sahelu spadají pod vliv Francie, coby bývalé koloniální mocnosti a ta také náležitě využívala své ‚loutky‘ v regionu. Politická analytička Marisa Lourenco k tomu dodala, že Francie sklízí dopady své politiky, kterou v posledních letech v Sahelu zasela. „Sliby o tom, že francouzská přítomnost přinese více svobody, demokracie a prosperity, zůstaly pouze sliby.“ Francouzské ropné a plynárenské koncerny se navíc podle Lourenco nebyly schopny vymanit z neokoloniálního přístupu k zemím, které byly ještě v minulém století pod francouzskou nadvládou. (...)

Právě téma toho, že z Nigeru se stal pouhý poskytovatel přírodních surovin pro bohatší Francii, která nerovného ekonomického postavení zneužívala, stálo i za eskalaci nespokojenosti s Bazoumovou vládou. „Niger je jedním z největších světových producentů uranu a Francie je jeho odběratelem. Vzhledem k tomu, že mezitím došlo v Guineji, Mali a Burkině Faso k revolucím, respektive převratům, které měly mimo jiné společného jmenovatele ve vymanění se z přílišného francouzského vlivu, dalo se asi očekávat, že dříve či později dojde k něčemu podobnému i v Nigeru,“ poznamenává Záhořík.

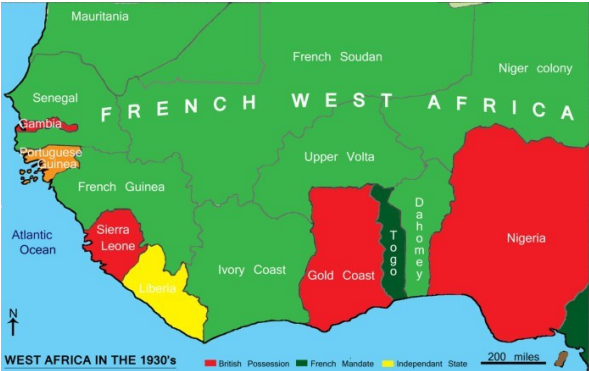
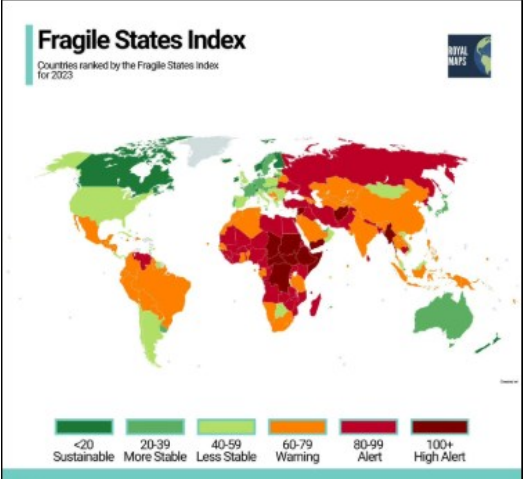
<https://denikalarm.cz/2023/08/prevrat-v-nigeru-dusedek-francouzského-ekonomického-neokolonialismu/>

- *Jak byste definovali pojem „neokolonialismus“?*
- *Jaké formy měl/má francouzský neokolonialismus vůči např. Nigeru? Jaké jsou jeho důsledky?*

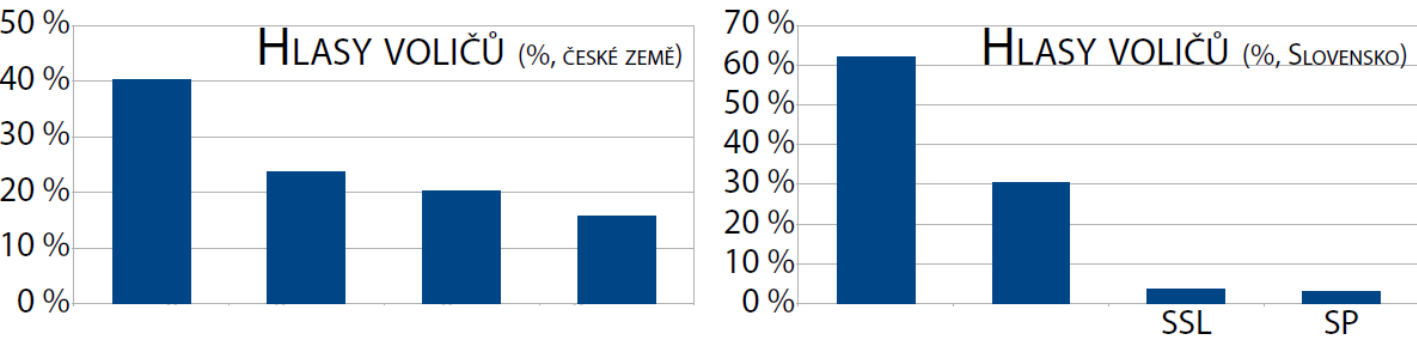
4) UDÁLOSTI. Prostudujte, zasad'te do historického kontextu, interpretujte.

1. International dollars: International dollars are a hypothetical currency that is used to make meaningful comparisons of monetary indicators of living standards. Figures expressed in international dollars are adjusted for inflation within countries over time, and for differences in the cost of living between countries. The goal of such adjustments is to provide a unit whose purchasing power is held fixed over time and across countries, such that one international dollar can buy the same quantity and quality of goods and services no matter where or when it is spent. Read more in our article: What are Purchasing Power Parity adjustments and why do we need them?

5) GRAFY. Prostudujte výsledky voleb v roce 1946 a doplňte ke sloupcům názvy stran.

6) GRAFY. Prostudujte, interpretujte, zasadte do historického kontextu

